

Lausunto

25.08.2024

Asia: VN/14704/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Tiivistelmä lausunnon keskeisestä sisällöstä

Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry kiittää mahdollisuudesta lausua. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, lukiolakia sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia.

Suomen Kansanopistoyhdistys pitää erittäin valitettavana ammatilliseen koulutukseen kohdentuvaa rahoituksen vähentämistä. Rahoitusta vähennetään samanaikaisesti, kun toisen asteen koulutukseen ja sen rahoitusjärjestelmään suunnitellaan merkittäviä muutoksia. Yhtäaikaisesti tapahtuvien muutosten vaikutuksia on vaikea ennakoida. Koulutuksen järjestäjät eivät kykene arvioimaan niiden kokonaisvaikutuksia tulevaan rahoitukseensa.

Esityksen mukaan varainhoitovuonna 2025 leikkaus toteutetaan vähentämällä suoritepäätoisella päätettäviä koulutuksen järjestäjän tavoitteellisia opiskelijavuosia. Esityksessä todetaan, että arviolta noin 50 koulutuksen järjestäjällä leikkauksen kohdentamisessa tulisi vastaan järjestämisluvassa määrätty opiskelijavuosien vähimmäismäärä. Opiskelijavuosien vähimmäismäärät voitaisiin jättää huomiotta ainoastaan siinä määrin, että hallituksen päättämä määrärahan vähennys voidaan toteuttaa tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kansanopistoyhdistys on erittäin huolissaan useista samanaikaisista aikuisten opiskelumahdollisuuksia koskevista heikennyksistä. Yhdistys ymmärtää, että korkeakoulututkinnon suorittaneita ei ohjata suorittamaan ammatillisia tutkintoja. Esityksessä aiemmaksi tutkinnoksi laskettaisiin kuitenkin myös ammatillinen perustutkinto. Kansanopistoyhdistys katsoo, että esitys heikentää aikuisten mahdollisuuksia parantaa osaamistaan työelämässä, sillä koulutuksen järjestäjien rahoituksen vähentäminen johtaa tarjonnan supistumiseen ja vaarantaa niiden toimintaedellytykset. Aikuisten mahdollisuuksia vaihtaa alaa ei tulisi heikentää, sillä työnmurros ja

työurien pidentäminen edellyttävät uudelleen kouluttautumista ja joustavaa siirtymistä alalta toiselle. Säästöjen kohdentaminen ammatillisen perustutkinnon suorittaneisiin vaikeuttasi heidän etenemistään koulutuspolulla.

Kansanopistoyhdistys katsoo, että leikkauksen kohdentaminen yksiselitteisesti jo tutkinnon suorittaneiden koulutuksen opiskelijavuosiin heikentää kohtuuttomasti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, joiden koulutus keskittyy aikuisiin työelämässä pätevyyttä tai uutta koulutusta tarvitseviin. Kansanopistot ovat ammatillisen koulutuksen järjestäjinä pienehköjä, mutta niiden koulutustarjonta turvaa eri alueilla koulutuspalvelujen saavutettavuutta ja lisää alueiden elinvoimaisuutta. Esitetyillä leikkauksilla heikennetään erityisesti pienten koulutuksen järjestäjien toimintamahdollisuuksia. Kansanopistoyhdistys katsoo, että säästöjä kohdennettaessa järjestämisluvan mukaisia vähimmäismääriä ei tule alittaa sellaisilla järjestäjillä, joiden koulutus on vetovoimaista, joilla toteutuneiden opiskelijavuosien määrä ylittää järjestämisluvan vähimmäismäärän ja jotka kouluttavat työvoimapula-aloille.

Kansanopistoyhdistys vaatii, että leikkaukset eivät saa vaarantaa työvoimapulasta kärsivien alojen koulutuksen järjestämistä. Tällainen ala on esimerkiksi kasvatus- ja ohjausala, jossa tarvitaan osaavia ja päteviä työntekijöitä. Pätevien ja osaavien työntekijöiden saaminen alalle edellyttää ammattitutkintojen suorittamista. Kansanopistoyhdistys esittää, että rahoituksen vähentämisessä huomioidaan alakohtaisuus. Leikkauksia ei saisi kohdentaa aloille, joissa on työvoimapulaa. Rahoituksen vähentäminen tulisi kohdentaa aloille, joissa ei ole työvoimatarvetta.

Kansanopistoyhdistys pitää hyvänä, että toisen asteen koulutusta koskevaa säätelyä kevennetään, jotta koulutuksen järjestäjille syntyisi joustavammat mahdollisuudet toimia opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Kansanopistoyhdistys kuitenkin katsoo, että tässä esitetyillä muutoksilla on hyvin vähäiset vaikutukset käytännön toimintaan ja niiden merkitys koulutuksen järjestämisen kustannuksissa on hyvin pieni. Esitetyt säädösmuutokset edellyttävät muutoksia koulutuksen järjestäjien opintohallintojärjestelmissä, mikä aiheuttaa kustannuksia. Esitetyt normien purkamiseen liittyvät muutokset voitaisiin tehdä osana toisen asteen koulutuksen uudistamista koskevaa valmistelutyötä, jolloin erilaiset vaikutukset järjestelmiin ja toimintaan voitaisiin tehdä kerralla.

Ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että kun henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa laaditaan oppivelvolliselle opiskelijalle, ei koulutuksen järjestäjällä olisi velvollisuutta tunnistaa ja tunnustaa oppivelvollisen aiemmin hankittua osaamista kuin siltä osin, kuin oppivelvollinen on suorittanut ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon perusteiden mukaisia tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita sekä lukio-opintoja, korkeakouluopintoja tai muita toimivaltaisen viranomaisen arvioimia ja todentamia opintoja. Lisäksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että koulutuksen järjestäjällä ei jatkossa olisi velvollisuutta laatia tutkinto tai koulutuskohtaista osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmaa. Lukiolakia muutettaisiin siten, että koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta laatia opetussuunnitelmaan perustuva vuosisuunnitelma luovutettaisiin. Lisäksi luovutettaisiin koulutuksen järjestäjän velvoitteesta määrääjain selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

Kansanopistoyhdistys pitää hyvänä, että toisen asteen koulutusta koskevaa säätelyä kevennetään, jotta koulutuksen järjestäjille syntyisi joustavammalla mahdollisuudet toimia opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Kansanopistoyhdistys kuitenkin katsoo, että tässä esitetyillä muutoksilla on hyvin vähäiset vaikutukset käytännön toimintaan ja niiden merkitys koulutuksen järjestämisen kustannuksissa on hyvin pieni. Esitetyt säädösmuutokset edellyttävät muutoksia koulutuksen järjestäjien opintohallintojärjestelmissä, mikä aiheuttaa kustannuksia. Esitetyt normien purkamiseen liittyvät muutokset voitaisiin tehdä osana toisen asteen koulutuksen uudistamista koskevaa valmistelutyötä, jolloin erilaiset vaikutukset järjestelmiin ja toimintaan voitaisiin tehdä kerralla.

Lukiolakia koskevat säädösehdotukset

-

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Osana julkisen talouden suunnitelmaa hallitus linjasi valtiontalouteen tehtävistä sopeutustoimista. Ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään 100 miljoonalla eurolla vuodesta 2025 lukien siten, että se kohdentuu aikuisten, jo tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Jotta säästö saataisiin kohdennettua hallituksen linjauksen mukaisesti, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia muutettaisiin tämän esityksen myötä siten, että varainhoitovuoden 2025 rahoituksesta päätettäessä opiskelijavuosien määrä saisi alittaa järjestämisluvassa määrätyn opiskelijavuosien vähimmäismäärän. Lisäksi kuntien rahoitusosuutta koskevia säädöksiä ammatillisessa koulutuksessa muutettaisiin, jotta hallituksen päättämä 100 miljoonan euron vähennys saataisiin valtion lisäksi koskemaan myös kuntasektoria.

Suomen Kansanopistoyhdistys pitää erittäin valitettavana ammatilliseen koulutukseen kohdentuvaa rahoituksen vähentämistä. Rahoitusta vähennetään samanaikaisesti, kun toisen asteen koulutukseen ja sen rahoitusjärjestelmään suunnitellaan merkittäviä muutoksia. Yhtäaikaisesti tapahtuvien muutosten vaikutuksia on vaikea ennakoida. Koulutuksen järjestäjät eivät kykene arvioimaan niiden kokonaisvaikutuksia tulevaan rahoitukseensa.

Rahoituksen vähentäminen kohdennettaisiin esityksen mukaan erityisesti aikuisten jo tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Ehdotettu muutos tavoitteellisten opiskelijavuosien vähennyksestä kohdistuu niille koulutusaloille, joilla on aikuisopiskelijoita. Esityksen mukaan koulutustarjonta aikuisopiskelijoille heikentyy jonkin verran. Esityksen mukaisesti ehdotetulla muutoksella on vaikutuksia erityisesti niihin koulutuksen järjestäjiin, joiden koulutustoiminta painottuu aikuisiin, jo tutkinnon suorittaneisiin henkilöihin. Rahoituksen vähentyminen voi johtaa näiden koulutuksen järjestäjien taloudellisten toimintaedellytysten heikkenemiseen tavalla, joka voi vaikuttaa koulutustarjonnan laajuuteen.

Esityksen mukaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 c §:ää (Tavoitteellisista opiskelijavuosista päättäminen) muutettaisiin siten, että päätettäessä varainhoitovuoden 2025 rahoituksesta opiskelijavuosien määrä saa alittaa järjestämisluvassa määrätyn opiskelijavuosien vähimmäismäärän.

Esityksen mukaan varainhoitovuonna 2025 leikkaus toteutetaan vähentämällä suoritepäätöksellä päätettäviä koulutuksen järjestäjän tavoitteellisia opiskelijavuosia. Esityksessä todetaan, että arviolta noin 50 koulutuksen järjestäjällä leikkauksen kohdentamisessa tulisi vastaan järjestämisluvassa määrätty opiskelijavuosien vähimmäismäärä. Opiskelijavuosien vähimmäismäärät voitaisiin jättää huomiotta ainoastaan siinä määrin, että hallituksen päättämä määrärahan vähennys voidaan toteuttaa tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kansanopistoyhdistys on erittäin huolissaan useista samanaikaisista aikuisten opiskelumahdollisuuksia koskevista heikennyksistä. Yhdistys ymmärtää, että korkeakoulututkinnon suorittaneita ei ohjata suorittamaan ammatillisia tutkintoja. Esityksessä aiemmaksi tutkinnoksi laskettaisiin kuitenkin myös ammatillinen perustutkinto. Kansanopistoyhdistys katsoo, että esitys heikentää aikuisten mahdollisuuksia parantaa osaamistaan työelämässä, sillä koulutuksen järjestäjien rahoituksen vähentäminen johtaa tarjonnan supistumiseen ja vaarantaa niiden toimintaedellytykset. Aikuisten mahdollisuuksia vaihtaa alaa ei tulisi heikentää, sillä työnmurros ja työurien pidentäminen edellyttävät uudelleen kouluttautumista ja joustavaa siirtymistä alalta toiselle. Säästöjen kohdentaminen ammatillisen perustutkinnon suorittaneisiin vaikeuttasi heidän etenemistään koulutuspolulla.

Kansanopistoyhdistys katsoo, että leikkauksen kohdentaminen yksiselitteisesti jo tutkinnon suorittaneiden koulutuksen opiskelijavuosiin heikentää kohtuuttomasti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, joiden koulutus keskittyy aikuisiin työelämässä pätevyyttä tai uutta koulutusta tarvitseviin. Kansanopistot ovat ammatillisen koulutuksen järjestäjinä pienehköjä, mutta niiden koulutustarjonta turvaa eri alueilla koulutuspalvelujen saavutettavuutta ja lisää alueiden elinvoimaisuutta. Esitetyillä leikkauksilla heikennetään erityisesti pienten koulutuksen järjestäjien toimintamahdollisuuksia. Kansanopistoyhdistys katsoo, että säästöjä kohdennettaessa järjestämisluvassa mukaisia vähimmäismääriä ei tule alittaa sellaisilla järjestäjillä, joiden koulutus on vetovoimaista, joilla toteutuneiden opiskelijavuosien määrä ylittää järjestämisluvassa vähimmäismäärän ja jotka kouluttavat työvoimapula-aloille.

Kansanopistoyhdistys vaatii, että leikkaukset eivät saa vaarantaa työvoimapulasta kärsivien alojen koulutuksen järjestämistä. Tällainen ala on esimerkiksi kasvatus- ja ohjausala, jossa tarvitaan osaavia ja päteviä työntekijöitä. Pätevien ja osaavien työntekijöiden saaminen alalle edellyttää ammattitutkintojen suorittamista. Kansanopistoyhdistys esittää, että rahoituksen vähentämisessä huomioidaan alakohtaisuus. Leikkauksia ei saisi kohdentaa aloille, joissa on työvoimapulaa. Rahoituksen vähentäminen tulisi kohdentaa aloille, joissa ei ole työvoimatarvetta.

Muut kommentit

-

Pantsar Tytti
Suomen Kansanopistoyhdistys-Finlands Folkhögskolförening ry